

[5. 1.]

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.

II. SURINAME.

III. CURAÇAO.

GELEIDENDE BRIEF.

Aan
den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

's-Gravenhage, den 19den September 1893.

Ik heb de eer dezen ten geleide te doen strekken van het Koloniaal Verslag van 1893, tot welks aanbieding, overeenkomstig art. 62, 1ste lid, der Grondwet, door de Koningin-Weduwe, Regentes, machtiging is verleend. Afgedrukt zijn tot dusver de hoofdstukken A tot en met K van het Oost-Indisch Verslag, benevens een groot gedeelte der tot die hoofdstukken behorende bijlagen. De nog ter perse zijnde bijlagen, zoomede de vervolg-gedeelten van het Oost-Indisch Verslag zullen, op de in de laatste jaren gevolgde wijze, zoo spoedig doenlijk aan de leden der Kamer worden toegezonden. Ook de Verslagen (en bijlagen) betreffende Suriname en Curaçao zullen binnenkort volgen.

De Minister van Koloniën.

V. DEDEM

[5. 2.]

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.

VERSLAG.

A. Grondgebied en Bevolking.

Werden bij de beide vorige verslagen uitgewerkte opgaven verstrekt betreffende den vlakken inhoud van Java en Madura volgens de nieuwste topographische kaarten, sedert is bij het Topographisch Bureau te Batavia ook eene herziening beproefd, voor zoover de bestaande cartographische gegevens dit toelieten, van de areaal-opgaven betreffende de buitenbezittingen. Tot dusver zijn de uitkomsten dezer nieuwe berekening hier te lande nog niet bekend.

De tabellen, aangevende het zielental der verschillende gewesten op en buiten Java, worden onder de bij dit verslag behorende bijlagen sub lit. A aangetroffen. Zij zijn afgesloten op ult. 1891 en overigens, evenals de verdere met de bevolkingsstatistiek verband houdende tabellen, over 't algemeen ingericht in gelijken trant als vroeger. Wel is waar waren de opgaven bij het vorig verslag gevoegd (zie aldaar bijlage A tabellen n^o. Ib en VII, zoomede bijlage B) uitvoeriger, maar deze betroffen het jaar 1890, toen op Java en Madura de derde vijfjaarlijksche opneming van het zielental der inlandsche bevolking werd gehouden. Men heeft toen namelijk de uitkomsten dier opneming voor elk district medegedeeld en ook het getal inwoners der hoofdplaatsen van afdeelingen op Java en Madura in de tabellen opgenomen. In afwachting dat dergelijke specificatie, ook wat betreft de splitsing van het aantal inlanders per gewest naar gelang van de kunne in volwassenen en kinderen, weder hare plaats in het Koloniaal Verslag zal vinden wanneer een nieuw vijfjarig tijdvak verlopen is en dus de bij de opneming van 1895 te verkrijgen cijfers aan de beurt zullen zijn, meent men voor de tusschenliggende jaren, en dus ook voor 1891, te kunnen volstaan met aan de gewone opgaven betreffende elk gewest van Java en Madura weder enkel toe te voegen het zielental op de gewestelijke hoofdplaatsen (afzonderlijk ook wat de Europeesche inwoners betreft) en dat per regentschap (alleen voor zooveel betreft de inlanders en de vreemde oosterlingen). Over eene betere inrichting van de statistiek der beroepen en bedrijven van inlanders en met dezen gelijkgestelden is onlangs bij vernieuwing (zie bij-

lage A, blz. 12, van het verslag van 1890) met het Indisch Bestuur in overleg getreden.

B. Opperbeheer.

In den Raad van Indië vielen twee plaatsen open, door het aftreden in Mei en Juni jl. van de heeren R. C. KROESSEN, vice-president, en mr. J. H. BERGSMAN, lid. De eerste was, wegens ziekte, door den Gouverneur-Generaal, onder nadere (sedert verleende) Koninklijke goedkeuring, eervol van zijne betrekking ontheven, terwijl den heer BERGSMAN op zijn verzoek bij Koninklijk besluit dd. 7 April 1893 n^o. 17 een eervol ontslag uit 's lande dienst was verleend met ingang van 5 Juni daaraanvolgende. Deze laatste vacature werd bij Koninklijk besluit dd. 2 Mei 1893 n^o. 33 vervuld door de benoeming tot raadslid van den heer J. MULLEMEISTER, gepensionneerd Oost-Indisch hoofdambtenaar, laatstelijk resident van Djokjokarta, die in 't laatst van Juni van hier naar zijne bestemming is vertrokken. Tot vice-president werd bij Koninklijk besluit dd. 31 Mei 1893 n^o. 25 benoemd het raadslid W. P. GROENEVELDT, terwijl in de door deze benoeming ontstane vacature van lid voorzien werd door de benoeming als zoodanig, bij Koninklijk besluit van gelijke dagteekening n^o. 26, van den heer mr. W. A. ENGELBRECHT, tot dusver directeur van justitie. Intusschen was na het aftreden van den heer KROESSEN in de tijdelijke waarneming van het ambt van vice-president voorzien op de wijze, voorgeschreven bij art. 12 van het Regeeringsreglement, dat is door voorloopige opdracht van bedoelde functiën (gouvernementsbesluit dd. 27 Mei 1893 n^o. 1) aan den oudste in benoeming van de leden van den Raad, den heer A. PRUIJS VAN DER HOEVEN.

Het raadslid W. O. GALLOIS, die ter uitvoering van het hem opgedragen onderzoek naar den staat van zaken in de residentie Menado (zie blz. 21 en 76 van 't vorig verslag en hoofdstuk C § 16 van dit verslag) gedurende een tweetal maanden in de Minahassa vertoefde, keerde in het begin van Juni 1892 van die zending te Batavia terug. De beide opdrachten in 1892 aan het toenmalig lid, den heer GROENEVELDT gedaan, waarvan mede reeds in 't vorig verslag is melding gemaakt (zie aldaar blz. 2, juncto blz. 168, zoomede blz. 58), waren in het voorjaar van 1893 nog niet beëindigd. Achtereenvolgens bezocht de heer GROENEVELDT verschillende gewesten op Java in het belang van deze opdrachten, waarvan de eene betrof het voorbereidend onderzoek voor eene te nemen proef met de exploitatie van het opiummiddel in eigen beheer, en de andere het verzamelen van gegevens aangaande de rol die de vreemde oosterlingen op Java en Madura in de oeconomische verhoudingen in Indië vervullen en aangaande de gevolgen die de van regeeringszijde jegens hen op verschillend gebied gevolgde gedragslijn blijkt op te leveren in de eerste plaats met betrekking tot de inheemsche bevolking.

C. Mededeelingen van staatkundigen en algemeen aard.

§ 1. Betrekkingen met het buitenland.

De verbodsbepalingen op den uitvoer van vuurwapenen en ammunitie uit de Straits-Settlements en Noord-Borneo en Laboean naar Nederlandsch-Indië werden door de Besturen der koloniën ook in 1892 wederom tijdelijk bestendigd.

De zaken van Noord-Borneo gaven af en toe aanleiding tot vriendschappelijke briefwisseling tusschen den Britschen Gouverneur te Sandakan en den Gouverneur-Generaal. Een der brieven van dezen laatste strekte in antwoord op een door den Britschen Gouverneur aan onzen leenman, den sultan van Boeloengan, gericht schrijven, aangezien het dezen, ingevolge het onzerzijds met Boeloengan gesloten politiek contract, niet geoorloofd is met vreemde machten zelf briefwisseling te voeren. Met betrekking tot de in 't vorig verslag (blz. 2) bedoelde praeventieve maatregelen, die c. q. zouden te nemen zijn ter doorgaande fruiking van zee- en menschenroof in de zeeën van Noord-Borneo en Straat Makassar, wordt onzerzijds nog omgezien naar eene regeling welke zonder bezwaar zal kunnen werken en tevens kans geeft op bevredigende uitkomsten.

Tusschen het bestuur der Westerafdeeling van Borneo